

УДК 37.091.64:821]: 821.161.2 Франко

Володимир Микитюк

ORCID iD: orcid.org/0000-0001-8089-3731

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української літератури імені Михайла Возняка
ДВНЗ «Львівський національний університет імені Івана Франка»,
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна
ilkovycz@gmail.com

ПОГЛЯДИ ІВАНА ФРАНКА НА ПРОГРАМИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У статті розглянуто проблему унормування шкільної лектури з української літератури, проаналізовано класичні і маловідомі тексти Івана Франка з педагогічною тематикою, його принципи методології критичного дослідження художнього тексту та судження про зміст шкільної програми з літератури. Досліджено проблему трансформації та унормування канону текстів класичної літератури через призму історичного спадку української педагогіки (передусім – поглядів І. Франка) та сучасного європейського досвіду. Наголошено на антропологічному аспекті редуції програм з літератури.

Ключові слова: Іван Франко, стандарти освіти, історія педагогіки, методика навчання, канон шкільної лектури, шкільна програма з української літератури.

В статье рассмотрена проблема нормирования школьной лектуры по украинской литературе, проанализированы классические и малоизвестные тексты Ивана Франко с педагогической тематикой, его принципы методологии критического исследования художественного текста и суждения о содержании школьной программы по литературе. Исследована проблема трансформации и нормирования канона текстов классической литературы сквозь призму исторического наследия украинской педагогики (прежде всего – взглядов И. Франко) и современного европейского опыта. Отмечено антропологический аспект редуции программ по литературе.

Ключевые слова: Иван Франко, стандарты образования, история педагогики, методика обучения, канон школьной лектуры, школьная программа по украинской литературе.

The article deals with the problem of the normalization of school reading in Ukrainian literature, also the classical and little-known texts of Ivan Franko with pedagogical themes, his principles of the methodology of critical study of artistic text and his judgments about the content of the school curriculum in

literature are analysed. The problem of transformation and normalization of the canon of classical literature texts through the prism of the historical heritage of Ukrainian pedagogy (first of all – through the views of I. Franko) and of the modern European experience has been researched. The anthropological aspect of the reduction of literary programs is emphasized. The specifics of the methodology of Ukrainian literature teaching in secondary and high schools as a pedagogical-literary applied scientific discipline, the national character and peculiarities of the development of Ukrainian literature in the all-European cultural context are explored. It is proved that civil society should determine its social standard of the desired level of achievements in the content of education, and the leading criteria of Ivan Franko were the European dimension and democratic coordinates of moral-ethical and scientific thematic and the problems of literary works for the Ukrainian reader. The pedagogue demanded to develop the Ukrainian education, science and literature on the basis of international content and methodology, but in content to form the original Ukrainian distinctive culture. The article also argues that the literary education in Ukraine is still seen as the sum of knowledge and information, but not as a phenomenon of world and national culture, not as the development of Ukrainian verbal art in the European context of the movement of philosophical and aesthetic ideas, expressive forms and styles. Ivan Franko believed that the anthropological (that is, the humanitarian) aspect should be the main thing in the teaching of literature, since the literary text only has its irreversible significance when it changes the reader, forms a person as a unique personality through the acceptance of the content and form of the artistic work. In his writings on educational problems the scientist-pedagogue tried to organically combine the modern scientific methodology of work with artistic text and the missionary nature of literature and study in national progress, denying the formalism and pattern of literary didactics. Franko's methodology principles of the critical study of literary text and his judgments about the content of the school curriculum in literature are absolutely relevant.

Key words: *Ivan Franko, standards of education, history of pedagogics, teaching methodology, canon of school reading, school curriculum in Ukrainian literature.*

Стандарти літературної освіти в сучасній українській школі все ще головно відображають позитивістські постулати дидактичної теорії виховного навчання Й. Гербарта з 19-го століття та ідеї В. Гумбольта щодо викладання гуманітарних наук, зокрема завдання освіти зробити світ кращим, зрівноважувати індивідуалістичні та колективістські концепції. Звісно, сучасні стандарти технологічно та ідеологічно модифіковані та, зрештою, за своєю сутністю, основні класичні педагогічні засади будуть вартісними для будь-якої епохи. Особистісний флер Франкового бачення педагогічної проблематики особливо важливий, бо відображає специфіку

методики викладання української літератури у середній і вищій школі як педагогічно-літературознавчої прикладної наукової дисципліни.

Саме в такому ракурсі особливе значення має історичний досвід національної педагогіки, у нашому випадку – дидактична спадщина Івана Франка, яка все ще недостатньо вивчена, адже, на думку більшості франкознавців, була маргінальною в діяльності мислителя. У його текстах з освітньою тематикою реалізовано національний характер та особливості української літератури в загальноєвропейському культурному контексті того часу, бо ж Франко як ніхто інший із його сучасників досконало знав західний культурний контекст не тільки теоретично, а й був залучений до нього практично через творчу та наукову працю. У сучасному педагогічному та філологічному просторі недостатньо уваги приділено програмотворчому дискурсові класика.

Абсолютно співвідносно до актуальних вимог сьогодення Франко рекомендував вивчати літературу в єдиній системі культури, у єдиній системі розвитку літератури та мистецтва. Така стратегія і сьогодні відповідає тенденціям загальноєвропейського освітнього процесу, коли розвинуте громадянське суспільство має визначати свій соціальний стандарт бажаного рівня досягнень змісту освіти, постійно корегувати його, щоб не соціально-економічні умови диктували і зумовлювали недосконалість науки, а нова динамічна система навчання визначала перспективи розвою національної спільноти.

Особливо актуальною є потреба створення нової моделі гуманітарної освіти (передусім – літературної), а досвід класиків національної науки є дуже важливим, адже Франко наголошував на потребі враховувати ті «вічні» якості і мету навчання, що має бути основою будь-якої дидактики: розвиток навичок мислення, міжособистісних і міжнаціональних відносин, творчих здібностей тощо.

Зasadничою і концептуальною у системі Франкових поглядів на програми викладання української літератури у середній і вищій школі є призабута стаття «Із лектури наших предків XI в.» (Франко І. Мозаїка, 2006, с. 96–106)¹, яку вперше надрукували у журналі НТШ «Стара Україна» лишень 1924 року [Кн. 12. – С. 179–183] і ніколи не публікували за радянського періоду окупації. Вірогідною причиною може бути те, що Франко чітко використав наукову схему української історії М. Грушевського, яка заперечила російську шовіністичну історіографічну концепцію «общеруської» народності. Франко розвинув провідну тезу Грушевського про те, що Київська Русь була першою стародавньою формою власне українського життя і на початках саме українська народність виконувала роль провідного культурного і політичного творця та доміатора. Франко у

¹ Редакція «Старої України» додала до статті підзаголовки («І. Збірник Святослава 1076 р.») та відзначила, що у рукописі було зазначено «Далі буде», що вказує на те, що статтю Франко задумав ширше, але не завершив. Автограф статті (не датований, рукопис різними почерками, з виправленнями редакції) зберігається: ІЛШ. – Ф. 3. – № 727.

статті звертався передусім до сучасної йому української інтелігенції, «що цікавиться нашою національною традицією» та аналізує «... те, що і як читали наші предки в хвилях, свободних від звичайних тоді занять в роді ловецтва, рільництва, садівництва, пчільництва, купецтва або воювання» (Франко І. Із лектури наших предків, 2010, с. 913). Тобто, говорить саме про лектуру грамотних людей «старої Русі» 11 ст. Що цікаво, Франкові доволі «моралізаторські» судження про сучасного йому читача абсолютно суголосні із нинішніми оцінками і проблемами переважання так званої масової літератури над високоінтелектуальною і високодуховною белетристикою, мемуарами, рефлексіями. Франкові оцінки «модерної» літератури дуже чітко і легко спроектувати на нинішню «постмодерну», тому важко повірити, що ці рядки класика написані понад століття назад: «...Сьогодні майже відвикли від читання поважних книжок, а тим паче від читання таких, які в старовину називалися душеполезними. Здеморалізовані модерною літературою і поезією, що переважно б'є на нерви і дратує полові почуття, ми відвикли від тої концентрації духу, якої вимагає читання поважних і глибоких, продуманих і перетравлених високими душами творів чи то наукових, чи белетристичних. Нам тяжко тепер перенестися в ті часи, коли люди, високоосвічені і високоморальні, по літах бурливого і многотрудного життя засідали до праці чи то списування власних споминів і життєвих рефлексій, чи то переписування або перекладання творів великих мислителів, проповідників або житій святих, у яких не тільки вони самі, але також усе їх оточення знаходило собі любу відраду і духову поживу» (Франко І. Із лектури наших предків, 2010, с. 913).

Другою важливою методологічною засадою Франкового бачення лектури як шкільної, так і лектури для самоосвіти масового відбирача літературної продукції поза освітніми інституціями, був європейський вимір і демократичні координати морально-етичної і наукової тематики та проблематики художніх творів для українського читача. Власне, варто ще раз наголосити на тому, що Франко дуже чітко розмежував за ціннісними характеристиками цивілізаційні кордони. Можемо категорично стверджувати, що Франко був найбільш нещадним до власного «болота», а мотив національної самокритики у його діяльності не тільки був розвинутим, а інколи й переходив зрозумілі для пересічного українця і навіть чужинця межі, однак його система координат базувалась на західних цивілізаційних цінностях. Письменник і вчений постійно підкреслював, що живе і працює у «цивілізованім» суспільстві, а однією з його ознак є можливість та обов'язок нещадно критикувати вади і недоліки державного і громадського устрою. Для того, щоб покращити, модифікувати, розвинути передусім права і можливості для свого народу. Тому, пишучи про становище і завдання українців у «нецивілізованім» світі, спонукав до розширення світоглядного і наукового обширу знань, вироблення критичного погляду і західноєвропейського громадянського руху в широких верствах української

нації. І зовсім не парадоксальною була вимога Франка розвивати українську освіту, науку і літературу на інтернаціональних за змістом і методологією засадах, що і створює можливості для розвитку національної освіти і літератури, формує оригінальну українську самобутню культуру, яка не буде копією чужих. Франко писав: *«От тому ми й задумали збірними силами заспокоїти давнє бажання нашої молодіжжі і многих старших людей і приступити до видання систематичного, по змозі критичного порадирика для тих, що хочуть читати і купувати книжки, служачі для здобування загальної європейської освіти»* (Франко І. [Уривок передмови до задуманого «Порадирика для читачів»], 2008. – С. 04). Непряме звертання у передмові до «завзятих спеціалістів» прямо вказує на адресата цієї інтродукції: укладачі шкільних та університетських програм з літератури, гімназійні вчителі та викладачі, які навчають рідного письменства консервативно та ізольовано від новітнього європейського процесу, урядники та клір із їхніми цензурними обмеженнями і заборонами. *«Ми чуємо добре трудність сього завдання, згори знаємо, що завзяті спеціалісти не в однім місці будуть кивати головами на наші вказівки, та проте ми не лякаємось. Порадник наш мусить вибирати тільки децю з безмірної маси книг; спеціалістів вдоволити він не думає, а хоче тільки стати в пригоді тим людям, скромним та трудящим, що бажали би бодай в загальних обрисах познакомитися з головними напрямми і здобутками сучасної духової праці в цивілізованім світі»* (Франко І. [Уривок передмови до задуманого «Порадирика для читачів»], 2008. – С. 604–605), – апелював Франко.

Сьогодні ми на порозі радикальних змін в освітянській сфері, і наша програма з української літератури також практично кожного року зазнає змін, при тім – не завжди виправданих. Ще абсолютно безпідставно говорити про її практичну редукацію за західноєвропейськими «лекалами», не може бути і мови про якесь сліпе копіювання, але потреба її корекції або й реформатування давно назріла. Безумовно, що вивчати таку кількість текстів, життєписів, історико-літературного матеріалу для пересічного випускника української середньої школи непотрібно і, врешті, практично нереально. Звідси – колективна змова педагогів, мовчазне замкнене коло у суспільстві щодо дійсного рівня літературних знань, коли мало хто з школярів по-справжньому і має змогу читати тексти через монотонну «гонку озброєнь», своєрідну «холодну війну» з сумлінним учнем, який намагається з-усіх сил виконати програму з літератури і потрапляє в катастрофічний барабан невпинного бігу шкільною програмою. Загалом у програмі з української літератури, попри часті намагання її змінити за останні два десятиліття, відбулась лише кардинальна заміна текстів з виразно прокомуністичною ідеологією на твори заборонені у радянський час, уведено так звану еміграційну літературу, задекларовано бажання зробити основним критерієм для потрапляння у хрестоматійний список естетичну вартість белетристики, – і більшість цих нововведень були історично необхідними і корисними. Власне, не можна сказати, що

нічого не змінюється у кращий бік: приєднання до Болонського процесу, нагромадження і засвоєння сучасного методологічного інструментарію, численні безпосередні людські контакти з європейським освітнім простором були одним із чинників, що інспірували Революцію Гідності та остаточний розрив із тоталітаризмом. Зміни в освіті у Польщі, яка ще недавно перебувала у подібній ситуації, та в інших посткомуністичних країнах Центральної і Східної Європи, дуже корисні для нашого досвіду реформації. Влучно характеризує цей процес сучасний польський методист Казимир Ожуг: *«Від 1989 року польську школу невпинно реформують. Спочатку це було видалення залишків комуністичної системи. Потім прийшли зміни, спричинені потребою модернізації процесу навчання чи модними тенденціями сучасної освіти, зокрема відхід від енциклопедизму, звернення особливої уваги на особистість учня, експонування партнерства, діалогу, надмірного відчуття свободи, перемагання атмосфери пригнічення та домінування школи. Ті реформи спричиняють часто фрустрацію, розчарування, невпевненість та загубленість як учнів, так і вчителів»* (Ożóg K. Współczesne problemy kształcenia, 2010. – S. 12). Однак і досі системних змін не відбулось, бо за умови зменшення кількості навчального часу загалом на вивчення української літератури (зокрема і через уведення на початку 90-х ХХ століття окремого вивчення зарубіжної літератури²), відведено замало навчального часу на всіх етапах шкільної освіти, відбулось скорочення україністики у старших класах школи, програма надзвичайно перевантажена і, на жаль, надалі ґрунтується в основному на історико-літературному принципі. Літературна освіта подається як сума знань, відомостей, інформації, а не як феномен світової та національної культури, не як розвиток українського словесного мистецтва у європейському контексті руху філософських та естетичних ідей, виражальних форм, стилів. Про це літературознавець та педагог В. Корнійчук справедливо зазначає: *«Проблема полягає ще й у тому, що ми прагнемо вивчати у школі історію літератури, а не саму літературу. Тому, можливо, варто відмовитися від кількісного принципу добору художніх текстів та їх авторів, а зосередитися на вивченні лише класиків, найбільш епохальних творів, перейти до їх «стереоскопічного» (за Франком) прочитання впродовж тривалого часу, а не одного-двох уроків, щоб дати школярам золоті ключі до розуміння, аналізу й синтезу справжніх перлин нашої літератури»* (Корнійчук В. На сонячних шпильях, 2017, с. 8–9).

Тобто, якщо окреслити ці проблеми методологічно, то бачимо в сучасній українській школі ігнорування факту неодмінної відмінності способу вивчення гуманітарного та апріорного чи емпіричного навчального предмета, якими є, наприклад, математика чи біологія. Зовсім не ігноруючи

² Авторovu позицію щодо сучасного процесу можливого поєднання навчальних предметів української і зарубіжної літератури, так званого «інтегрованого» навчання детально викладено: Микитюк В. «Конечність реформи учіння української літератури...» / Володимир Микитюк // Дивослово. – К., 2017. – Число 4. – С. 2–11.

вторинні, не-художні властивості літературного тексту, Франко постійно наголошував на потребі концентруватись саме на читанні та рецепції твору, на його комунікації з читачами, автором, позатекстовою дійсністю, на пізнанні багатства ідей, змістів, на поліфонії значень і прочитань. Саме антропологічний (себто – гуманітарний) аспект, вважав І. Франко, має бути головним в учінні літератури, адже літературний текст лише тоді має своє неперехідне значення, коли він змінює читача, формує людину як неповторну особистість через акцептування змісту та форми художнього твору. Такі парадигматичні мірила та якості, як патріотизм і зменшення соціологізму текстів, естетизм і висока духовність, урбаністична тематика й образи жінок-інтелектуалок, антимілітарна спрямованість і заперечення апології братовбивства, дітовбивства і просто вбивства, гуманізм і європейська ціннісна просторінь мають поєднуватись у новому каноні лектури.

Аналіз мемуарів Івана Франка про шкільну та гімназійну освіту, інших його педагогічних праць показує, що вивчення літератури тільки як конгломерату авторів та титулів, намагання формування та інтелектуального засвоєння величезного цілісного курсу історії літератури, вивчення письменства як символічного пам'ятника національної культури і боротьби часто призводить до діаметрально-протилежних наслідків. Така дидактична концепція у кращому випадку розвиває тільки пам'ять учнів, використовує доконані судження істориків літератури чи педагогів, не сприяє розвитку індивідуальності учнів і студентів, заснована на не акцептованому сьогодні пафосному повторюванні чужих суджень, думок, поглядів, висновків й оцінок. Позитивістськи потрактована історія літератури не зацікавлює учнів читати, бо ставить перед фактом, що все уже віддавна розкладене «по шухлядках» – рубриковане, класифіковане, пережите й оцінене, і вимагає лишень зусиль інтелекту.

Класичним для української дидактики став вислів Франка «Що в університеті добре і пожадане, те в гімназії може бути зовсім нездале і убиваюче» (Франко І. Конечність реформи, 1980, с. 329) у системній аналітичній статті, де вчений порушив багато методологічних і методичних проблем викладання української літератури, зокрема засудив наповненість тодішніх програм «старорущиною» та відсутність «живих», тогочасних творів³. Сьогодні задекларовано перехід від історико-літературного до системно-історичного літературного курсу, що передбачає вивчення власне письменства через активізацію морально-етичних та суспільно-ціннісних категорій у процесі навчання-учіння, оновлення і текстового наповнення, і методики співпраці учителя та його аудиторії на основі загальноєвропейських гуманістичних поведінкових принципів. Досі жоден авторський колектив, проголошуючи абсолютно правильні вимоги та ставлячи за мету розвиток особистості учня, формування в нього мовленнєвої

³ Детальний аналіз цієї надзвичайно актуальної праці І. Франка див.: Микитюк В. «Сгух professorum». Сторінками однієї статті Івана Франка / Володимир Микитюк // Урок української. – К., 2008. – Число 3–4. – С. 5–9.

і читацької культури, комунікаційної та літературної компетентності, гуманістичного світогляду, національної свідомості, високої моралі, активної громадянської позиції, естетичних смаків і ціннісних орієнтацій, не пішов на кардинальні зміни щодо кількісних параметрів шкільної лектури. На часі подальша модернізація шкільного літературознавства, що слушно має полягати у відході від ідеологічного чи соціально заангажованого прочитання-аналізу художнього твору, від невинуватої міметичності (тобто, – буквального сприйняття тексту як відображення реального факту історичної чи просторової дійсності), і такий підхід зовсім не виключає необхідний історико-літературний контекст. Навпаки, – в урізноманітненні інтерпретування художнього твору, тобто розуміння його не лише згідно зі задумом автора, а й із виявленням тих смислів, які твір набуває у процесі історичного функціонування; у врахуванні значної ролі читача як співтворця тексту; у пріоритетній ролі творчих підходів під час аналізування творів, тобто – в руйнуванні усталених застарілих схем, дуже важливо позбуватися екстенсивного кількісного інструментарію. На основі таких сучасних методологічних принципів варто працювати над створенням і спеціальних програм для поглибленого вивчення української літератури, і спільної базової загальнонаціональної програми, що має стати водночас і програмою для ЗНО. Однією із проблем сучасного інформаційного світу є майже повсюдна відмова від систематичної літературної освіти, адже кінематограф, соціальні мережі та масові спортивні і попсові представлення перебирають класичні функції белетристики щодо потреби «видовища». Успішне ж формування сучасного українськомовного читацького ринку неможливе без активного залучення до шкільної лектури актуальних національних і світових бестселерів, які передусім зацікавлюють масового читача. Конвеєрне, кліпове вивчення величезного «огрому» текстів головно з історико-літературним акцентом за умови катастрофічного цейтноту спричинює зворотній ефект.

Підсумовуючи проблему трансформації і співвідношення загальноосвітніх програм з української літератури та спеціальної програми ЗНО, питання трансформації та унормування шкільної лектури через призму історичного педагогічного спадку та сучасного європейського досвіду, варто зазначити, що Іван Франко був глибоким і безкомпромісним критиком методології і методики навчання української літератури у школі та запропонував у свій час багато засадничих ідей, які не втратили актуальності і сьогодні. По-перше, Франко для структурування шкільних програм з української літератури послідовно застосовував наукову схему української історії М. Грушевського, котра переконливо спростувала російську шовіністичну історіографічну концепцію «общеруської» народності і культури. По-друге, переосмислив і наголосив на значенні «лектури для читання» у формуванні «вищої, інтелігентної верстви», староукраїнського міщанства і чернецтва та його роль у збереженні і продовженні культурних традицій князівсько-дружинної верстви у часи Ренесансу і Реформації.

Ще одною важливою методологічною засадою Франкового бачення лектури був європейський культурний контекст і демократичні координати морально-етичної і наукової тематики та проблематики художніх творів для українського читача. Наступним неперехідним уроком від Франка є потреба враховувати специфіку викладання літератури як шкільного предмета, наголошувати на емоційному чинникові засвоєння белетристики, на естетичному факторі рецепції слова. Для молодого читача зокрема, а для розвитку національної белетристики загалом, важливим є пізнання сучасних текстів, «живої» літератури, тому потрібно вводити до шкільних програм актуальні твори своєї літератури, європейські бестселери, щоб пізнання та рецепція таких зразків масової культури відбувалось разом з учителями – «світлими провідниками». Неодмінною умовою літературної освіти має стати вироблення критичного способу бачення світу, «власна думка», власна «духова праця», що виключить однобічну формалізацію та вузько тенденційне сприйняття текстів.

Важливим завданням для сучасної української школи, яка великою мірою все ще використовує певні інерційні ідеологічні шаблони та практику індоктринації молодого покоління через критерії оцінювання художньої творчості, що ґрунтуються на шаблонних дихотоміях, дослідити та по-сучасному засвоїти історію української педагогічної думки. Франко завжди намагався органічно поєднувати модерну наукову методологію роботи з художнім текстом та місійність літератури і навчання у національному поступі, заперечуючи формалізм і шаблонність літературної освіти, визнавав ті функції національної літератури, які ми називаємо тепер фундаментальними: відчуття спільного походження і спільного культурного досвіду, осердя естетичного ладу і моральних вартостей народу, сакральність певних сенсів і національної пам'яті, тотожність прадідів і правнуків, певні символи і знаки, що пізнаються спільно.

Список використаних джерел

1. Корнійчук В. На сонячних шпигулах літератури (пролегомени до посібника Володимира Микитюка). Передмова / Валерій Корнійчук // В. Микитюк. Іван Франко і методика викладання української літератури. – Тернопіль : «Богдан», 2017. – С. 3–9.
2. Микитюк В. «Стух professorum». Сторінками однієї статті Івана Франка / Володимир Микитюк // Урок української. – К., 2008. – Число 3–4. – С. 5–9. – Бібліогр.: 7 назв.
3. Микитюк В. «Конечність реформи учіння української літератури...» / Володимир Микитюк // Дивослово. – К., 2017. – Число 4. – С. 2–11. – Бібліогр.: 14 назв.
4. Микитюк В. І. Педагогічна концептосфера Івана Франка: історія вивчення і стан рецепції / Володимир Микитюк // Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування України. –

Серія «Філологічні науки» / Редкол.: С. М. Ніколаєнко (відп. ред.) та ін. – К.: Міленіум, 2016. – Вип. 248. – С. 126–136. – Бібліогр.: 12 назв.

5. Франко І. [Уривок передмови до задуманого «Порадника для читачів»] [1891] / Іван Франко // Додаткові томи до Зібрання творів у п'ятдесяти томах / Іван Франко; редкол. : М. Г. Жулинський (голова) та ін. – К. : Наук. думка, 2008. – Т. 53: Літературознавчі, фольклористичні, етнографічні та публіцистичні праці, 1876–1895 / ред. тому Є. К. Нахлік. – К. : Наук. думка, 2008. – С. 603–605.

6. Франко І. Из лектури наших предків XI в. / Іван Франко // Додаткові томи до Зібрання творів у п'ятдесяти томах / І. Франко ; редкол. : М. Г. Жулинський (голова) та ін. – К. : Наук. думка, 2006–2010. – Т. 54: Літературознавчі, фольклористичні, етнографічні та публіцистичні праці. 1896–1916 / ред. тому Є. К. Нахлік. – К. : Наук. думка, 2010. – С. 911–922.

7. Франко І. Конечність реформи учения руської літератури по наших середніх школах / Іван Франко // Зібрання творів : у 50 т. Т. 26 / Іван Франко. – К. : Наук. думка, 1980. – С. 320–331.

8. Франко І. Мозаїка: Из творів, що не ввійшли до збір. тв. у 50 т. / [упоряд. З. Франко, М. Василенко]. – Л. : Каменяр, 2001. – С. 96–106.

9. Ożóg K. Współczesne problemy kształcenia humanistycznego – czy zmierzch kultury pisma? / Kazimierz Ożóg // Kształcenie językowe w dobie kultury masowej polisensorycznej. – Pod red. U. Kopieć i Z. Sibigi. – Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2010. – S. 11–26. – Бібліогр.: 18 назв.

References

1. Korniiichuk V. Na soniachnykh shpyliakh literatury (prolehomeny do posibnyka Volodymyra Mykytiuka). Peredmovia [On the sun's peaks of literature (introductory clauses to the manual of Volodymyr Mykytiuk). Preface] / Valerii Korniiichuk // V. Mykytiuk. Ivan Franko i metodyka vykladannia ukraïnskoi literatury. – Ternopil : «Bohdan», 2017. – P. 3–9.

2. Mykytiuk V. «Cruх professorum». Storinkamy odnieiei statti Ivana Franka [«Cruх professorum». Through the pages of one article of Ivan Franko] / Volodymyr Mykytiuk // Urok ukraïnskoi. – K., 2008. – Numb. 3–4. – P. 5–9. – Bibliogr.: 7 titles.

3. Mykytiuk V. «Konechnist reformy uchinna ukraïnskoi literatury...» [«Finality of the study reform of Ukrainian literature...»] / Volodymyr Mykytiuk // Dyvoslovo. – K., 2017. – Numb. 4. – P. 2–11. – Bibliogr.: 14 titles.

4. Mykytiuk V. Pedahohichna kontseptosfera Ivana Franka: istoriia vyvchennia i stan retseptsii [The pedagogical concept sphere of Ivan Franko: the history of study and the state of reception] / Volodymyr Mykytiuk // Naukovyi visnyk natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriia «Filolohichni nauky» / Ed. By S. M. Nikolaienko (respons. editor) and others. – K.: Milenium, 2016. – Issue 248. – P. 126–136. – Bibliogr.: 12 titles.

5. Franko I. [Uryvok peredmovy do zadumanoho «Poradnyka dlia chytachiv»] [1891] [An excerpt of the preface to the conceived «Reader's Guide»] [1891] / Ivan Franko // *Dodatkovy tomy do Zibrannia tvoriv u piatdesiaty tomakh* / Ivan Franko; ed. By M. H. Zhulynskiy (chairman of the editorial board) and others. – K. : Nauk. dumka, 2008. – Vol. 53: *Literaturoznavchi, folklorystychni, etnohrafichni ta publitsystychni pratsi, 1876–1895* / Vol. ed. By Ye. K. Nakhlik. – K. : Nauk. dumka, 2008. – P. 603–605.

6. Franko I. *Iz lektury nashykh predkiv XI v.* [From the history of our ancestors of the XI century] / Ivan Franko // *Dodatkovy tomy do Zibrannia tvoriv u piatdesiaty tomakh* / Ivan Franko; ed. By M. H. Zhulynskiy (chairman of the editorial board) and others. – K. : Nauk. dumka, 2006–2010. – Vol. 54: *Literaturoznavchi, folklorystychni, etnohrafichni ta publitsystychni pratsi. 1896–1916* / Vol. ed. By Ye. K. Nakhlik. – K. : Nauk. dumka, 2010. – P. 911–922.

7. Franko I. *Konechnist reformy uchennia ruskoj literatury po nashykh serednykh shkolakh* [The necessity of the teaching reform of the Rus' literature in our secondary schools] / Ivan Franko // *Zibrannia tvoriv : u 50 t.* Vol. 26 / Ivan Franko. – K. : Nauk. dumka, 1980. – P. 320–331.

8. Franko I. *Mozaika: Iz tvoriv, shcho ne vviishly do Zibr. tv. u 50 t.* [Mosaic: From works not included in the Collection of Works in 50 volumes] / Compiled by Z. T. Franko, M. H. Vasylenko. – Lviv : Kameniar, 2001. – P. 96–106.

9. Ożóg K. *Współczesne problemy kształcenia humanistycznego – czy zmierzch kultury pisma?* / Kazimerz Ożóg // *Kształcenie językowe w dobie kultury masowej polisensorycznej.* – Pod red. U. Kopieć i Z. Sibigi. – Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2010. – P. 11–26. – Bibliogr.: 18 titles.

*Статтю рекомендовано до друку
доктором філологічних наук, професором
кафедри української і зарубіжної літератури та методики навчання
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»
Корпанюком Миколою Павловичем*

Стаття надійшла до редакції 1 грудня 2017 року

Владимир Мыкытюк

кандидат филологических наук, доцент, доцент кафедры
украинской литературы имени Михаила Возняка
ДВНЗ «Львовский национальный университет имени Ивана Франко»,
ул. Университетская, 1, 79000, г. Львов, Украина
ilkovycz@gmail.com

**ВЗГЛЯДЫ ИВАНА ФРАНКО НА ПРОГРАММЫ ОБУЧЕНИЯ
УКРАИНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ**

Volodymyr Mykytyuk

Candidate of Philology, Associate Professor
Associate Professor of the Department of Ukrainian Literature
named after Mykhailo Vozniak,
Ivan Franko National University of Lviv,
University street 1, 79000, Lviv, Ukraine
ilkovycz@gmail.com

**VIEWS OF IVAN FRANKO ON THE PROGRAMS
OF UKRAINIAN LITERATURE TEACHING**